

Yksityisyrittäjän perehtyminen taloushallintoon

Susanna Laitinen

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2021

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma

LAITINEN, SUSANNA:
Yksityisyrittäjän perehtyminen taloushallintoon

Opinnäytetyö 32 sivua, joista liitteitä 5 sivua
Marraskuu 2021

Pirkanmaalainen sähköalan yritys oli tehnyt useamman vuoden ajan tappiota. Yritys halusi saada toimintansa tuottamaan jälleen voittoa. Alkujaan yrityksen toiminta oli hyvinkin tuottavaa, mutta yksinyrittäjän uupuminen oli kääntänyt yrityksen toiminnan tappiolliseksi. Varsinaista pulaa toimeksiannoista ei ollut, mutta yrittäjä ei jaksanut enää samaa työtahtia. Yrityksen talouden seuranta ei ollut yrityksen toiminnan historiassa. Oli riittänyt, kun yrityksen tilillä oli rahaa ja tuloslaskelma näytti voitollista tulosta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten pirkanmaalainen sähköalan yrittäjä voisi parhaiten liiketoiminnassaan ja sen kehittämisessä hyödyntää talouden lukuja. Tarkoituksena oli teoriatiedon ja yrittäjän haastattelun pohjalta tuottaa yritykselle suunnitelma talouden seurantaan. Opinnäytetyön teoria käsittelee ulkoista ja sisäistä laskentaa, kuinka niistä saaduilla raporteilla voidaan seurata yrityksen taloutta ja tehdä yrityksen taloutta tukevia päätöksiä ja toimia. Teoriaosuudessa käsitellään myös, mistä kannattava liiketoiminta muodostuu. Riskienhallinnasta teoriaan nostettiin yksinyrittämisen riskit ja lopuksi tuotiin esille, kuinka ulkoisen ja sisäisen laskennan raportteja voitaisiin hyödyntää yrityksen toiminnan kehittämisessä.

Haastattelu paljasti, ettei ulkoisen laskennan raportointia ole seurattu eikä sisäisen laskennan raporttia koskaan yritykselle tuotettu. Raporttien tulkintataitoa ei yrittäjältä löytynyt ja teoria osoitti, ettei raportteja voida hyödyntää, jos niitä ei osata tulkita. Resurssit ovat yksinyrittäjällä rajalliset, joten suunnitelmassa todettiin paremmaksi hankkia ulkopuolelta raporttien tulkintaan apua. Tutkimuksen tuotoksena yritykselle tehtiin yrityksen talouden suunnanmuutossuunnitelma, jossa tehtävät muutokset on mietitty yrityksen jatkon kannalta tärkeysjärjestykseen ja yrittäjän jaksaminen huomioiden.

Suunnitelman toteutumisen seuraamisesta olisi saanut mielenkiintoisen jatkotutkimuksen. Olisiko suunnitelman toimilla tulos saatu kääntymään? Mielenkiintoista olisi myös seurata onko raporttien tulkinnan osaamisesta todellista hyötyä yrityksen toiminnan kannattavuudessa? Kolmas tutkimuksen aihe voisi olla suorittavan alan yksinyrittäjien kirjallisten töiden parempi prosessointi.

Asiasanat: raporttien tulkinta, sisäinen laskenta, ulkoinen laskenta, yksinyrittäminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration

LAITINEN, SUSANNA:
Self-employed Person's Orientation to Financial Management

Bachelor's thesis 32 pages, appendices 5 pages
November 2021

An electricity company located in Pirkanmaa has been unprofitable for several years. However, the company wanted to make its operations profitable again. Originally the company's operations have been very productive, but exhaustion of the entrepreneur has turned the company's operations into a loss. There wasn't a real lack of assignments, but the entrepreneur could no longer cope with the same work pace as he used to. During the history of the company, there hadn't been any monitoring of the company finances. It was enough for the entrepreneur if there was money in the company's account and the income statement result was positive.

The aim of the thesis was to find out how an entrepreneur in the electricity sector could benefit from monitoring economic figures and how the results could be used on business and its development. Based on theory and interviews with the entrepreneur, the purpose was to provide for the company a plan for monitoring economic figures. The theory of the thesis covered financial and management accounting, how to monitor, make decisions and actions based on accounting reports and eventually support profitable operations. Also, the risks of a sole trader were handled based on the theory of risk management. Lastly, it was disclosed how the entrepreneur could use financial and management accounting reports in the business development.

The interview revealed that the reporting of financial accounting was not monitored, and the report of management accounting was never produced for the company. The entrepreneur had no skills to interpret the reports. The theory showed that the reports couldn't be utilized if they couldn't be interpreted. A sole trader has limited resources, so in the revised plan it was recommended to use an outsider financial specialist. The entrepreneur's work stamina and the success factors for the company's future were taken into account in the plan for monitoring economic figures.

If this company follows the plan, it would be very interesting to follow-up research how these adjustments have affected the company economy. It would also be interesting to see if the skills of interpreting reports are useful for the profitability of a company's operations. The third follow-up research topic could be better processing of the office work of a sole trader in the field.

Key words: interpretation of reports, management accounting, financial accounting, sole trader

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Tutkimuksen tausta	5
1.2	Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja menetelmät	5
2	TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY.....	7
3	TUTKIMUSMENETELMÄ JA LAADULLINEN TUTKIMUS	8
4	ULKONINEN LASKENTA.....	9
5	SISÄINEN LASKENTA	10
6	TALOUSTIEDOILLA YMMÄRRYSTÄ YRITYKSEN TILASTA	12
6.1	Mitä lukuja yrityksen on hyödyllistä seurata?	12
6.2	Millä laskentatoimilla voidaan tukea yrityksen tekemistä.....	14
6.2.1	Kannattavan liiketoiminnan lähtökohdat	15
6.2.2	Talousprosessin tunteminen.....	17
6.2.3	Yrityksen tilanteen seuranta ja arviointi	18
7	YKSINYRITTÄMISEN RISKIT	20
8	TALOUSHALLINNON LUKUJEN SIIRTÄMINEN TEKEMISEEN.....	21
9	TYÖN TOTEUTUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET	23
10	POHDINTA	26
	LÄHTEET.....	27
	LIITTEET	28
	Liite 1. Teemahaastattelun runko.....	28
	Liite 2. Yrityksen talouden suunnanmuutossuunnitelma	29

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Tutkimuksen toimeksiantajana toimii pirkanmaalainen sähköalan yritys. Yrityksen tulos on ollut useamman vuoden tappiollinen. Tappiollisiin tuloksiin on vaikuttanut mitä suurimmassa määrin yksinyrittäjän uupuminen. Yrityksellä on kuitenkin kaikki edellytykset tuottaa voittoa. Yrittäjä haluaakin nyt katsoa miten hän paremmin saisi hyödynnettyä toiminnan seuraamisessa ja kehittämisessä taloushallinnon tuottamaa informaatiota.

Itse toimin nykyään kirjanpidon parissa, joten kirjanpidon tuottamat luvut ovat tulleet tutuksi. Näen, että kirjanpidon tuottamia lukuja seuraamalla voisi helposti ymmärtää, mitkä ovat yrityksen suurimmat kuluerät. Näihin kulueriin pureutumalla voitaisiin miettiä säästökohteita yrityksen kuluissa. Samoin voitaisiin tutustua yrityksen tuloeriin ja katsoa millä tasolla tulojen tulisi olla, jotta ne kattaisivat kulut ja toisivat voittoa yritykselle.

Kahdessa edellisessä kappaleessa kerrotut taustat, ovat muodostaneet tutkimuksen peruslähtökohdat. Haluan tutkimuksessa yhdistää yrittäjän tarpeet ja oman uuden tietouteni, tuottaakseni hyödyllistä tietoa toimeksiantaja yritykselle. Tarkoitus on myös jakaa näkemystä muille yrittäjille, kuinka kirjanpidon lukuja voi käyttää yrityksen talouden parantamiseen ja toiminnan kehittämiseen.

1.2 Tutkimuksen tavoite, tarkoitus ja menetelmät

Työn tavoitteena on tuoda ilmi, että kirjanpidon tuottamia lukuja seuraamalla yrittäjät pystyvät vaikuttamaan ja muuttamaan yrityksen talouden kehityksen suuntaa, sekä osoittaa yrittäjille, että luvut eivät ole vain pakollisia tuotettavia kirjanpitovelvollisuudesta, vaan yrittäjä voi käyttää lukuja oman yritystoiminnan kehittämiseen.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa pirkanmaalaiselle sähköalan yritykselle tulevaisuuden toimintasuunnitelma, joka sisältää esimerkiksi mitä lukuja kirjanpidon raporteista kannattaa seurata ja millä toimilla lukuihin pystyttäisiin vaikuttamaan. Suunnitelmaan on tarkoitus tuottaa myös sisäisen laskennan tuotoksia, esimerkiksi kannattavuuslaskelma, jonka avulla tiedetään, paljonko kuukausilaskutuksen tulisi olla. Henkilöstöresurssien huomioon ottaminen tulee näkyä myös suunnitelman sisällössä, eli suunnitelman tulee olla toteutettavissa yhden hengen yrityksessä.

Käytän tutkimuksessani kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksessa haastatellaan pirkanmaalaisen sähköalan yrityksen toimitusjohtajaa ja selvitetään toimitusjohtajan näkemyksiä ulkoisen laskennan lukujen hyödyistä ja hyödyntämisestä. Tarkoitus on saada myös näkemystä yrityksen tilanteesta nyt, ja millaisilla toimilla toimitusjohtaja näkee mahdolliseksi muuttaa tappiollisen tuloksen voitoksi. Lisäksi haastattelussa selvitetään yrittäjän näkemyksiä yksin yrittämisen haasteista ja hyödyistä. Teemahaastattelu äänitetään ja litteroidaan tarpeellisilta osilta. Litteroidut osat analysoidaan tutkimuksen osaksi.

2 TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY

Pirkanmaalainen sähköalan yritys on perustettu toiminimenä kesällä 2004. Hyvien tulosten takia yrityksen yhtiömuoto oli kannattavampi muuttaa osakeyhtiöksi. Yhtiömuoto muutettiin vuonna 2008. Yhtiö on tuottanut perustamisesta lähtien voittoa, kunnes vuonna 2014 tuli ensimmäinen tappiollinen vuosi. Siitä lähtien yhtiön tulos on ollut tappiollinen lukuun ottamatta vuotta 2015, joka on ollut viimeinen voitollinen vuosi.

Tuloksen muuttumiseen tappiolliseksi on vaikuttanut eniten yrittäjän uupuminen. Voimavarat eivät ole riittäneet enää samanlaiseen tahtiin kuin nuorempana. Kirjanpidon tuottamia lukuja ei ole seurattu juuri ollenkaan koko liiketoiminnan aikana. On riittänyt, että yritys on tuottanut toimeentulon yrittäjälle. Nyt esille on kuitenkin noussut tarve saada yritys tuottamaan tulosta. Aiempaan työtahtiin ei voida kuitenkaan palata, koska uusi työuupumisen aalto pysäyttäisi koko liiketoiminnan.

Kirjanpidon lukuja tutkimalla voidaan yritykselle löytää säästökohteita ja toiminnan muutoskohtia. Hinnotteluun perehtyminen on myös tarpeellista, jotta tulot olisivat riittävät kattamaan menot ja toisivat myös tulosta. Toiminnan kehittämiseen on tarkoitus käyttää sekä kirjanpidon kuukausittain tuottamia lukuja (ulkoisen laskenta), että tuottaa yritykselle sisäisen laskennan lukuja.

Tärkeämpänä tavoitteena on kuitenkin pystyä hyödyntämään yritystoiminnassa ulkoista laskentaa. Sisäinen laskenta tuottaa ylimääräistä työtä yrityksen toimintaan, joten siitä tulee lisää ajallista ja rahallista kustannusta. Ulkoista laskentaa voidaan hyödyntää kuukausittain ja sisäistä laskentaa kannattaa käyttää tämän tiedon tukena puolivuosittein. Sisäisen laskennan tiheys selviää tutkimuksen edetessä.

3 TUTKIMUSMENETELMÄ JA LAADULLINEN TUTKIMUS

Tutkimussuuntauksia ovat kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus ja kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Nämä tutkimussuuntaukset parhaimmillaan täydentävät toisiaan ja antavat tutkimukselle laajemman pohjan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 136–137.) Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä asiat esitetään yleensä numeroin. Asiat ovat mitattavissa suhteessa toisiinsa. Määrällisen tutkimuksen tutkimustyytit ovat ennustava, vertaileva, kartoittava, kuvaava tai selittävä. Selittävä tutkimus käsittelee syy-seuraus-suhteita. Kuvaileva tutkimus seuraa järjestelmällisesti ja tarkasti ilmiötä, tilanteita, toimintaa jne. Kartoittavalla tutkimuksella pyritään saamaan uusia näkökulmia tutkittavaan asiaa. Vertailevassa tutkimuksessa on tarkoitus löytää eroja samanlaisten ihmisten tai asioiden välillä. Ennustavan tutkimuksen tarkoitus on arvioida ja ennustaa ilmiötä tai seuraamuksia eri tilanteissa. (Vilka 2007, 14–22.)

Kvalitatiivisessa tutkimusmenetelmässä pohdinnalle laitetaan enemmän merkitystä. Asioita katsotaan tutkittavan näkökulmasta, analysoidaan saatua tietoa ja asioille ei aseteta ennakkorajoituksia, vaan ollaan avoimia erilaisille näkemyksille. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusmenetelmiä on paljon. Tässä tutkimusmuodossa sen monet ominaisuudet parhaimmillaan kietoutuvat yhteen. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä tutkijalla on enemmän vapautta, mutta hänellä on myös vastuuta tuottaa pohdintaa ja analyysiä keräämästään aineistosta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma voi muuttua tutkimuksen aikana, koska saatu aineisto voi muuttaa tutkimusongelmankin näkemystä. (Eskola & Suoranta 1998, 13–24.)

Tutkimustapa vaikuttaa myös analysointitapaan. Kvantitatiivinen tutkimustapa analysoidaan yleensä numeraalisesti taulukoin tai vastaavin, kun taas kvalitatiivinen analysoidaan sanallisesti pohdinnoin ja eri näkemyksiä aukaisten. Määrällistä tutkimuksen analyysiä täydennetään taulukkojen lisäksi sanallisella analyysillä, mutta siinä ei käytetä niinkään omaa pohdintaa, vaan tehdään tuloksista johtopäätöksiä.

4 ULKOINEN LASKENTA

Ulkoisen laskennan päällimmäisenä tavoitteena on tuottaa lainvaatimat raportoinnit yrityksen toiminnasta. Raporteista käytetyimmät ovat tase ja tulosraportit. Lisäksi raportteihin kuuluu olennaisena osana viranomaisilmoitukset. Kirjanpitolain mukaan suurimman osan yrityksistä on laadittava tilinpäätös tilikausittain. Todellisuudessa suurin osa yrityksistä ostaa tai tuottaa itse kirjanpidossa tilinpäätöstasoisista kuukausikirjanpitoa. Tähän päädytään useasta syystä, mutta suurimpana syynä on varmasti se, että luvut ovat ajan tasalla ja niitä voidaan käyttää muuhunkin liiketoiminnan analysointiin. Arvonlisäverovelvollisuus on yksi keskeinen asia, jonka vuoksi suositaan kuukausikirjanpitoa. Suurin osa aktiivisista yrityksistä on alv-ilmoitusvelvollisia. Isoin osa alv-ilmoitusvelvollisista on kuukausi-ilmoittajia, mutta on myös mahdollista ilmoittaa arvonlisäverotiedot neljännesvuosittain tai vuosittain. (Kaarlejärvi & Salminen 2019.)

Ulkoisen raportoinnin ollessa ajantasaista on yrityksen myös helpompi antaa ajantasaista tietoa muille sidosryhmille, kuten rahoittajille. Kirjanpidon automatisointi ja sähköinen tekeminen on nopeuttanut ja helpottanut ulkoisten raporttien saatavuutta ja käytettävyyttä useammassa yhteydessä. Raportit ovat lisäksi ajantasaisempia ja näin ollen paremmin sovellettavissa myös yrityksen sisäiseen käyttöön. Automatisointi ja digitaalisuus ovat tuoneet mukanaan tiedon helpomman muokattavuuden eri esitysmuotoihin kuten kuvaajiin. Raporteille saadaan suoraan korostettua esimerkiksi katetuottolaskelma. Ulkoisen laskennan raporttien sähköinen käsittely ja analysointi nopeuttaa ja helpottaa sekä kirjanpidon että raporttien käyttäjien toimintaa. Lisäksi raporttien käytettävyyttä on helpottanut se, että niitä voidaan katsella myös mobiililaitteilla. Parhaimmillaan raporttien tietosisältö on muokattavissa kunkin käyttäjän tarvitsemalla tietosisällöllä. (Kaarlejärvi & Salminen 2019.)

5 SISÄINEN LASKENTA

Sisäisessä laskennassa voidaan hyödyntää ulkoisen laskennan kirjapidosta tulevaa dataa pohjana, mutta sisäinen laskenta käyttää monesta muustakin lähteestä tulevaa dataa ja tietoutta. Sisäiseen laskentaan kuuluu määrittää, mitä tunnuslukuja seurataan. Näille asetetaan tavoiteluvut ja niiden saavuttamista seurataan yleensä kuukausitasolla. Poikkeamat raporteilla nostetaan käsittelyyn ja tehdään muutoksia, jotta tavoitearvoihin päättäisiin. Nykyisin taloushallinnon datasta voidaan muodostaa Business Intelligence -raportteja. BI-raporttien käyttö johdon päätöksenteon tukena on lisääntynyt. Olisi erittäin tarpeellista osata valita yrityksen toimintaa hyödyttävät analyysit ja raportit. Tietoa on saatavissa niin paljon, että monesti on hyvä miettiä mitä seurataan, eikä ottaa liian monta seurattavaa raporttia. (Kaarlejärvi & Salminen 2019.)

Sisäisen laskennan tavoitteena on tuottaa raportteja yrityksen johtajien päätöksenteon tueksi. Raportteja ei kannata tuottaa vain niiden tekemisen ilosta vaan kannattaa miettiä, mistä raporteista olisi hyötyä yritykselle. Kannattaa myös miettiä, mihin halutaan keskittyä, koska liian monta asiaa yhtä aikaa ei yleensä johda hyviin tuloksiin. Tärkeää on myös tutustua siihen, millaista dataa sisäisessä laskennassa käytetään. Jos data ei tue tai anna oikeaa kuvaa sisäisen laskennan raporteihin, voivat nämä raportit johtaa yrityksen päätöksenteossa virheelliseen suuntaan. Myös yritysjohton on sitouduttava tekemään oma osansa sisäisen laskennan eteen. Aikaa ja vaivaa sisäiseen laskentaan ei kannata tuhlaa, jos siihen ei sitouduta tai datan järkevyyttä ei tarkastella. (Aho 2019, 238–240.)

Budjetti on helpoimpia sisäisen laskennan työkaluja, joita voi käyttää yrityksen tuottavuuden parantamiseen. Tulosbudjetti on yleisin budjetti, jonka yritykset tekevät tai ostavat palveluna. Varsinkaan pienemmät yritykset eivät tarvitse toimintaansa osabudjetteja, toisin kuin isot yritykset. Tulosbudjetti tehdään yleensä koko tilikaudeksi ja parhain hyöty siitä saadaan, kun budjetin toteutumista seurataan tilikauden edetessä. Budjettiseurannan pohjalta tehdään toiminnan muutoksia budjetin toteuman perusteella. Toisinaan itse budjettia kannattaa tarkentaa tilikauden aikana. (Tomperi 2018, 96–97.)

Nykypäivän nopeasti muuttuvassa ympäristössä myös budjetin ja ennustettavuuden tulee olla joustavaa ja helppoa. Budjetti pitäisi olla helposti muokattavissa kesken tilikauttakkin tarvittaessa. Budjettityökalun pitäisi olla helppokäyttöinen ja räätälöitävissä yrittäjän/yrityksen tarpeisiin. Syötettyjen ennusteiden tulisi perustua toteutettavissa oleviin myyntimääriin. Tavoitteet tulisi suhteuttaa yrityksen resursseihin. Budjetin seuranta helpottaa hyvin visualisoitu raportointi budjetin toteumasta. Ennusteen päivittämisen ollessa jatkuvaa, saadaan parhaimmat tulokset budjetin toteutumiseksi. Tällöin yrityksen toiminnan muutoksetkin yleensä onnistuvat ketterämmin. (Kaarlejärvi & Salminen 2019.)

6 TALOUSTIEDOILLA YMMÄRRYSTÄ YRITYKSEN TILASTA

6.1 Mitä lukuja yrityksen on hyödyllistä seurata?

Tuloslaskelma ja tase ovat ne raportit, joita jokaisessa yrityksessä olisi hyvä osata lukea ja seurata. Nämä raportit muodostetaan vähintään kerran vuodessa tilinpäätökseen, mutta suurimmassa osassa tilitoimistoja nämä raportit muodostetaan kuukausittaisen kirjanpidon yhteydessä. Kolmas raportti, jota yrittäjän olisi hyvä seurata, on kassavirta. Varsinaiseen tilinpäätökseen tuloslaskelma tiivistetään kohtuullisen pieneen muotoon, joten kuukausittainen laajempitilinen tuloslaskelma on yrityksen johdolle hyödyllisempi työkalu toimintansa suunnitteluun. (Siikavuo 2016, 49–53.)

Tuloslaskelma kertoo yrityksen tuotto- ja kulurakenteen. Tuloslaskelmaa seuraamalla yrittäjä pystyy nopeasti luomaan mielikuvan, onko yrityksen toiminta kannattavaa, kattavatko tuotot kulut ja jääkö kulujen jälkeen vielä voittoa. Tähän tähtääminen on yrityksen perustoimintaa. Toisinaan on kuitenkin tilanteita, jolloin yrityksen tuotot eivät riitä kattamaan kuluja. Kulurakenteeseen tutustumalla yrittäjä voi tehdä valintoja yrityksen tulevaisuutta ajatellen. Kuluista voidaan ottaa jokin tietty alue, johon keskitytään ja jota seurataan kuukausittain. Seurataan siis, miten toiminnassa tehdyt muutokset vaikuttavat tähän kuluerään. (Siikavuo 2016, 55.)

Myyntikate on myös tärkeä luku yritykselle seurattavaksi. Myyntikate muodostuu liikevaihdosta, josta on vähennetty muuttuvat kulut. Myyntikatteen tulee olla riittävän iso, jotta tästä voidaan kuluina vähentää vielä kiinteät kulut. Kiinteiden kulujen vähennyksen jälkeen saadaan käyttökate tietoon. Käyttökateen suuruus määrittelee, sitä kuinka paljon yrityksellä on mahdollisuutta investoida ja pystyykö yritys maksamaan omistajille voitto-osuuksia. Käyttökatteella maksetaan myös mahdolliset yrityksen lainat ja lainojen korot, lisäksi tietysti myös verot. Näitä eriä kutsutaan tuloksenjakoeriksi. Nettotuloksen kautta yrityksen omistaja saa tiedon, kuinka paljon omistaja voi saada voitto-osuutta yrityksen tuloksesta. Jos yrityksessä on työntekijöitä, on varmasti järkevää verrata myös liikevaihtoa työntekijän

kuluihin nähden. Näin saadaan tietoa tuoko työntekijä riittävästi yritykselle tuottoa. (Siikavuo 2016, 56–57, 117–119.)

Tase kertoo yrittäjälle, millaisessa tasapainossa yrityksen tila on omaisuuden ja rahoituksen suhteessa. Tase kertoo yrityksen taloudellisen aseman tilinpäätöshetkellä. Vastaava-puoli kertoo omaisuuden määrän ja vastattavaa-puoli kertoo, miten tämä omaisuuden hankinta on rahoitettu. Vastaava-puoli jaetaan pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin. Pysyvät vastaavat ovat yrityksen käytössä olevaa omaisuutta, kun taas vaihtuvat vastaavat ovat liikevaihdon osana olevaa omaisuutta, kuten varasto. Vastattava-puoli koostuu myös kahdesta osasta, omasta pääomasta ja vieraasta pääomasta. Oma pääoma koostuu yrityksen omista varoista, eli yhtiöön sijoitetusta rahasta ja yrityksen omista voittovaroista. Vieraspääoma koostuu muilta lainatuista varoista. Vieras pääoma jaetaan yleensä vielä pitkäaikaiseen ja lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan. (Niskavaara 2018; Siikavuo 2016, 91–110.)

Taseesta yrittäjän tulee ymmärtää, että vaikka tase kertoo yrityksen taloudellisesta asemasta, taseen luvut eivät ole suoranaisesti rahallisia arvoja. Suurin osa taseen summista perustuu kirjanpidollisiin arvoihin. Esimerkiksi pysyvät vastaavat kirjataan taseelle hankinta-arvojen mukaan, ja näistä arvoista tehdään poistoja poistosuunnitelman mukaan. Poistojen tarkoitus on vähentää pysyvän vastaavan arvoa omaisuuden kulumisen mukaisesti. Eli jossain kohti pysyvä vastaava poistuu kokonaan taseelta. Silti tästä omaisuudesta voidaan saada rahallista arvoa eteenpäin myytäessä. Kuitenkin osa taseen luvuista on suoraan verrannollisia rahalliseen arvoon, kuten yleensä rahat ja pankkisaamiset. Vastattavaa-puolen summista esimerkiksi voitot eivät ole suoraan katsottavissa rahallisenä arvona, vaan vastattavan summat ovat sidottuina vastaavan puolen omaisuuteen. Tästä tullaankin taseen olennaiseen osaan, eli taseen vastaavan ja vastattavan puolen loppusummat ovat täsmälleen samansuuruiset. (Niskavaara 2018.)

Taseesta voidaan tuottaa myös paljon verrattavia ja seurattavia tunnuslukuja. Esimerkiksi kokonaispääoman tuottoprosentti voidaan laskea taseen luvuista. Tunnusluvun laskennassa on kuitenkin otettava huomioon yhtiössä hiljattain teh-

dyt suuret investoinnit. Maksuvalmiuden kannalta seurattavia lukuja ovat quik ratio ja current ratio. Hyödyllistä olisi myös seurata myyntisaamisten kiertoaikaa ja ostovelkojen kiertonopeutta. Myyntilaskutuksen tasaisuus vaikuttaa paljon maksuvalmiuteen, kuin myös myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaikoihin. Myös vaihto-omaisuuden kiertoaikaan olisi hyvä kiinnittää huomiota. Omavaraisuusaste kertoo yhtiön vakavaraisuudesta. Yhtiön maksuvalmiutta voidaan hyvin seurata laskemalla taseelta käyttöpääoma. (Siikavuo 2016, 119–125.)

6.2 Millä laskentatoimilla voidaan tukea yrityksen tekemistä

Yrityksen johto saa päätöksenteon tueksi laskentatoimen tuottamaa tietoa. Laskentatoimi tuottaa myös tietoa yrityksen tilasta erilaisille sidosryhmille. Laskentatoimi jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen laskentaan. Laki vaatii yritystä huolehtimaan ulkoisesta laskennasta, eli kirjanpidosta, joka tuottaa yritykselle tuloslaskelman ja taseen. Ulkoinen laskentatoimi kertoo ja dokumentoi menneistä tapahtumista, mutta näistä historian tapahtumista ammennetaan tietoa sisäisen laskennan käyttöön. Sisäisen laskentatoimen tarkoitus on ammentaa tietoa menneisyydestä ja nykyhetkestä. Tuottaa näistä tiedoista ennusteita tulevasta tai koota tavoiteltavaa informaatiota, eli siitä, mihin yritys on tähtäämässä. Sisäinen laskenta tuottaa kannattavuus-, vaihtoehto- ja tavoitelaskelmia. Ulkoinen ja sisäinen laskentatoimi yleensä kohtaavat siinä, kun seurataan kuinka esim. budjettitavoitteessa on pysytty. Ulkoinen laskenta kohtaa sisäisen laskennan myös siinä, että kirjanpito kirjaa kaikki yrityksen liiketapahtumat ylös, näin ne ovat myös käytettävissä sisäiseen laskentaan. Kirjanpitoa tehdään yleensä sellaisella mallilla, että tiedosta pystytään suoraan suoltamaan tietoa kannattavuuslaskelmiin. Tässäkin siis ulkoinen ja sisäinen laskenta kohtaavat toisensa. Mikään laki ei pakota sisäisen laskentatoimen tekemiseen, minkä takia moni yritys ei tee juurikaan sisäistä laskentaa. Poikkeuksen saattaa muodostaa esim. tilanne, että yrityksellä on jokin isompi hankinta tai investointi suunnitteilla. (Suomala, Manninen & Lyly-Yrjänäinen 2018, 9–11; Tomperi 2018, 8–9.)

Kassavirtalaskelmalla yrittäjälle selviää jääkö kassaan yhtään rahaa tulojen ja menojen jälkeen. Se on prosessikuvaus rahanliikkumisesta yrityksen sisällä. Tätä raporttia ei suoraan muodostu ulkoisessa laskennassa, joten tämä on yrittäjän

hyvä itse tehdä. Kassavirta kertoo paremmin tämän hetken tilannetta, eikä niinkään katso menneisyyteen, kuten tuloslaskelma ja tase tekevät. Tuloslaskelmalta voi nostaa kassavirtalaskelmaan erityisesti seurattavia menoja. Kassavirrassa tehdyt muutokset näkyvät jälkikäteen tuloslaskelmalla ja taseella. (Siikavuo 2016, 111–115.)

6.2.1 Kannattavan liiketoiminnan lähtökohdat

Yrityksen tärkein lähtökohta toiminnalleen on rahoitus. Rahoitusta voidaan hankkia yritykselle monin eri keinoin. Varsinkin aloitteleva yritys rahoitetaan monesti pääomarahoituksena. Tämä tarkoittaa sitä, että yrityksen omistajat sijoittavat yritykseen omaa tai lainarahaa. Yritys voi hakea myös suoraa lainarahoitusta pankista. Lainarahoitus on yleistä yrityksen alussa, kun tulo-rahoitus ei ole vielä päässyt alkuun. Lainarahoitukseen palataan yleensä myös isompien investointien yhteydessä. Kannattavuuden kannalta tärkein rahoituslähde on tulo-rahoitus. Tulorahoitus syntyy yrityksen myyntituloista eli yrityksen tuottaman tai välittämän tuotteen tai palvelun myynnistä. Kannattavassa yritystoiminnassa tulo-rahoitusta tulee riittävästi, jolloin se kattaa myös yrityksen kustannukset. Tulorahoituksen tulee kattaa ostovelat, palkat, vuokrat jne. Näiden lisäksi tulo-rahoituksen tulee kattaa mahdollisten lainojen lyhennykset, korkokulut ja muut rahoituskulut. (Tomperi 2018, 84–92.)

Tulo-rahoituksen ollessa kunnossa, yritys pystyy kattamaan maksut niin muuttuvista kuin kiinteistä kustannuksista. Kannattava yrityksestä tulee, kun tulo-rahoituksesta jää vielä käyttökatetta jäljelle kustannusten jälkeen. Yritys tuottaa liikevoittoa, kun käyttökatteella pystytään kattamaan vielä taseen poistot ja arvonalentumiset. Liikevoittoon lisätään rahoitustuotot, vähennetään rahoituskulut ja lopuksi verottajalle maksetaan tuloveroa. Tuloveroa maksetaan ennakko-veroina jo tilikauden aikana. Tuloverojen vähentämisen jälkeen nähdään yrityksen tilikauden voitto-osuus. Yritystoiminnan jatkuvuuden kannalta sen tulisi tehdä voittoa, jotta toiminta olisi kannattavaa. Yritykset pääoman ollessa hyvällä tasolla, yrityksen liiketoiminta kestää muutaman tappiollisen vuoden, joita voi syntyä investointien yhteydessä. Liiketappiot syntyvät, jos liikevaihto on pienempi, kuin yrityksen kustannukset. Pitkään toimineet kannattavat yritykset voivat kestää useamman

tappiollisen vuoden, mutta tässäkin tilanteessa suunta tulee korjata takaisin kannattavaan liiketoimintaan. Pitkään toimivat kannattavat yritykset ovat yleensä hyvin vakavaraisia. Kannattavissa yrityksissä voitto jää omaan pääomaan, joka kasvattaa vakavaraisuutta. Tulorahoituksen ollessa todella hyvällä tasolla investointeihinkaan ei tarvita vierasta pääomaa. (Tomperi 2018, 84–92.)

Terveen yritystalouden ylläpitämisen tukipilareina tulisi löytyä seuraavat kolme asiaa: kannattavuus, kasvu/kehitys ja kassavirta. Kun näitä asioita pidetään riittävästi esillä ja huolehditaan niiden kunnosta, pystyy yritys toimimaan tuottavana sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Seuraavassa kuviossa 1 nähdään, kuinka nämä kolme asiaa ovat liitännäisiä toisiinsa ja tukevat yrityksen taloutta. (Niskavaara 2018.)

KUVIO 1. Kannattavan liiketoiminnan tukipilarit. (Niskavaara 2018.)

Kassavirta kertoo yrityksen tämänhetkisen rahaliikenteen, eli kuinka yrityksellä on rahaa, jolla se voi maksaa laskujaan ja lainojaan. Rahan jäädessä kassaan tehdään tulosta, eli liiketoiminta on kannattavaa. Tällöin kassavirta tukee kannattavuutta. Tulosta tullessa yrityksen pääoma kasvaa ja sitä voidaan sijoittaa kehityksen ja kasvun tekemiseen. Investoinneilla saadaan parempaa ja nopeampaa palvelua aikaiseksi tai uusilla ideoilla uudenlaista liikevaihtoa yrityksen kassaan. Tulorahoituksella voidaan rahoittaa investointeja jne., joten nämä kolme asiaa ovat todella keskenään kietoutuneina toisiinsa. (Niskavaara 2018.)

6.2.2 Talousprosessin tunteminen

Yrittäjän on hyvä tietää oman yrityksensä rahan kiertokulkuprosessi. Prosessi voi olla, ja yleensä onkin, todella monitahoinen, mutta se on hyvä yksinkertaistaa itselle ymmärrettävään muotoon. Monesti prosessien ymmärtämistä helpottaa sen kuvaaminen prosessikaaviolla joko sanoin tai kuvin. Rahan kiertokulkuun mietitään tarvittavat materiaalit työn tekemiseksi, tarvittava työvoima suorittamaan tehtävä työ ja asiakas, joka maksaa tehdyn työn tuloksista. Saadulla rahalla kustannetaan materiaalit ja työn kustannukset, ja hinnoittelun ollessa oikein jää rahaa vielä tulokseksi päälle. Tämä on hyvin yksinkertaistettu prosessi, koska tässä ei ole mainittu toimitilojen kuluja jne. Voittoa tulisi tulla jo siitä syystä, että plus-miinus-nolla-tuloksella ei pystytä uusimaan vanhenevaa koneistusta ja kalustoa. Jos näitä ei aika ajoin uusi, palvelun tuottamisen laatu yleensä kärsii. (Niskavaara 2018.)

Ongelmalliseksi yritykselle muodostuu se, että yleensä yritykselle muodostuu menoja ensin ennen kuin saadaan yritykseen tuloja. Tämän takia yritykset tarvitsevat erilaisia rahoitusvaihtoehtoja, jotta voivat kattaa menot, kunnes rahavirrat tulevat yritykseen tuotetuista palveluista tai tuotteista. Näin ollen tuloista täytyy kattaa myös rahoituskustannukset. Lisäksi tuloksesta on maksettava yhteiskunnalle veroja, joten tämäkin on otettava huomioon palveluiden ja tuotteiden hinnoittelussa. (Niskavaara 2018.)

Talousprosessin ymmärtäminen edellyttää tuloslaskelman, taseen ja kassavirran tuntemista. Kaikki kolme laskelmaa heijastavat toinen toisiaan. Jos yhteen laskelmaan tulee muutos, se vaikuttaa ainakin yhteen toisista laskelmista, ellei jopa kumpaankin laskelmaan. Tuloslaskelma ja tase toimivat pääsääntöisesti suoriteperusteisesti (Suoriteperuste = tapahtuma kirjataan sille kuulle / ajankohdalle, jolloin tuote tai palvelu on luovutettu asiakkaalle. Ostojen kohdalla ajankohta, jolloin on saatu raaka-aine, tuote tai palvelu yrityksen käyttöön. Sidoksissa tavaran tai palvelun liikkumiseen.), kun taas kassavirta toimii maksuperusteisesti (Maksuperuste = tapahtuma kirjataan sille kuulle / ajankohdalle, jolloin maksutapahtuma on tapahtunut, eli asiakkaan maksu tulee tilille tai yritys maksaa ostolaskunsa ja

raha lähtee tililtä. Sidoksissa rahan liikkumiseen.). Yrityksen johdon on myös tärkeä ymmärtää, millaista ajanjaksoa mikäkin laskelma kuvastaa, jotta yrityksen taloutta pystytään järkevästi johtamaan näitä laskelmia hyväksikäyttäen. Tuloslaskelma kuvaa korkeintaan yhden tilikauden tilannetta yrityksen toiminnasta. Tase taas kertoo yrityksen historian ja nykyisen tilanteen. Kassavirta kertoo tämänhetkisen rahatilanteen, mutta sen seuranta on jatkuvaa ja sillä ei ole niin sanottua päätepestettä / ajanjaksoa. (Niskavaara 2018)

Yrittäjän on myös hyvä tietää, millaisia vaikutuksia investoinneilla on yrityksen tulokseen, taseeseen ja kassavirtaan, ja miten poistot vaikuttavat näihin eri raporteihin. On hyvä tuntea myös erilaiset poistomenetelmät, kuten tasapoisto ja menojäännöspoisto, missä tilanteissa kumpaakin käytetään, ja samoin myös miettiä, onko järkevää investoida ja ostaa esimerkiksi kalustoa yrityksen omaisuudeksi tai vaikka vuokrata. Poistot pienentävät omaisuuden arvoa taseella ja lisäävät kuluja tuloslaskelmalla. Näin ollen tulos pienenee. Kassavirtaan poistot eivät vaikuta, koska kassavirrassa vaikutus on tapahtunut omaisuuden hankinnan yhteydessä. (Niskavaara 2018.)

6.2.3 Yrityksen tilanteen seuranta ja arviointi

Taloudellista tilaa voidaan seurata ulkoisen ja sisäisen laskennan avulla, mutta lukujen ja mittareiden seuranta eivät sinällään auta mitään, jollei luvuissa tapahtuneita muutoksia osata aukaista ja niiden taustoja ymmärretä. Tarvitsee siis tietää, millä toimilla on saatu muutosta aikaiseksi mihinkin lukuun ja mittariin. Täytyy myös tuntea yrityksen toimiala, toimintaympäristö, ja -tapa ja olla ajan hermolla yleisistä trendeistä ja yhteiskunnan suunnan muutoksista. Taloudellista tilaa arvioitaessa pitää ottaa myös huomioon yrityksen sisällä tapahtuvat muutokset, kuten henkilöstön hyvinvoinnin tila. Jos henkilöstö voi huonosti, tuottavuus voi laskea radikaalisti. (Laitinen & Laitinen 2014, 42–53.)

Yrityksen tilannetta voidaan seurata monin eri mittarein. Taloudellisten mittareiden ongelma on, että ne kuvaavat jo mennyttä aikaa. Se, mitä seurataan ja mitä mitataan, tulee jokaisen yrityksen päättää itse, mutta kannattaa keskittyä yrityk-

selle tärkeisiin asioihin. Liian montaa mittaria ei kannata seurata, koska se hämmentää ja antaa sekalaisia viestejä. Kannattaa keskittyä yrityksen koon ja tarpeen mukaan muutamään yritykselle kriittiseen mittaristoon. Yrityksen kannattavuuden seurantaan hyviä mittareita ovat käyttökate ja liikevoittoprosentti. (Suomala ym. 2018, 188–202.)

7 YKSINYRITTÄMISEN RISKIT

Kaikki yrittäminen on aina riskin ottoa. Jokaisen yrityksen täytyy toimiakseen ja tuottaakseen ottaa riskejä, joten yrityksen toiminnassa on enemmän kyse riskien hallinnasta. Yrityksen johto tekee päätökset riskien hallittavuuden ja yrityksen riskinsietokyvyn perusteella. Johto kantaa myös vastuun päätöksistään, joten se kantaa lopulta riskin ottamisen seuraukset. Yksinyrittäjä ottaa itse tämän vastuun kokonaan kantaakseen. Ennen päätöksentekoa tapahtuu yleensä siis paljon puntarointia riskin kannattavuudesta. Pienessä yrityksessä riskien mietintä koskee lähes jokaista merkittävämpää päätöstä. Pienissä yrityksissä päätöksentekoa ja riskinottoa ei yleensä toteuteta ja käydä läpi kovin systemaattisesti. Yksinyrittäjällä on myös pienet resurssit riskien hallintaan, joten tämä määrittää paljon, mihin riskeihin varaudutaan ja mihin laitetaan resursseja. Yksinyrittävälle voisi olla hyödyksi kartoittaa riskejä systemaattisesti, jotta voimavarat voisi keskittää oikeisiin asioihin. Yritysten kannalta on olemassa negatiivisia ja positiivisia riskejä. Negatiivisten riskien hallinnalla tarkoitetaan suojautumista ikäviltä tapahtumilta ja niitä seuraavilta vaikutuksilta. Positiiviset riskit taas ovat mahdollisuuksia laajentaa toimintaansa ja saada liiketoiminnan lisäystä. (Ilmonen, Kallio, Koskinen, & Rajamäki 2016, 10, 13, 16 ja 18.)

Pienenkin yrityksen riskienhallintaa koskevat ulkoiset ja sisäiset vaatimukset, jotka rajaavat riskienhallinnan vähimmäisvaatimukset. Ulkoisia vaatimuksia ovat erilaiset lait ja säädökset. Nämä ovat osin samoja kaikille ja osin toimialakohtaisia. Sisäiset vaatimukset ovat yleensä yrityksen itse asettamia. Ulkoisista vaatimuksista riskien suhteen on esimerkiksi osakeyhtiölaki, joka luo rajat sille, että osakeyhtiön ottamien riskien on pääsääntöisesti tuotettava yritykselle liikevaihtoa. Kirjanpitolaki tuo myös oman vaikutuksensa riskienhallintaan. Kirjanpitolaki vaatii raportoimaan yhtiön taloudellisen tilanteen ja samalla raportoimaan merkittävistä riskeistä tilinpäätöksen yhteydessä. Näissä vaatimuksissa on eroja yhtiömuodosta ja koosta riippuen. Tietosuoja-asetus on yksi ulkoisista vaatimuksista, joka koskee jollain tavalla kaikkia yrityksiä. Sisäisiä vaatimuksia ei välttämättä ole kirjattuna yksinyrittäjän yrityksessä. (Ilmonen ym. 2016, 20–23, 27–29.)

8 TALOUSHALLINNON LUKUJEN SIIRTÄMINEN TEKEMISEEN

Ensimmäisinä toimina tulee selvittää tietääkö ja osaako yrittäjä tulkita ja lukea tuloslaskelmaa ja tasetta. Ymmärtääkö hän, miten hänen liiketoimensa näkyvät tuloslaskemassa ja taseessa. Tämä asia on sellainen, joka taloushallinnon ammattilaisen tulisi selvittää yrittäjän kanssa, jotta yrittäjä oikeasti voisi hyödyntää tuotettuja raportteja liiketoimintansa parantamiseen. Vaikka yrittäjä osaisi lukea tuloslaskelmaa ja tasetta ja olisi toiminut yrittäjänä vuosia, voi taloushallinnon asiantuntija nähdä raporteilta sellaisia asioita, joihin yrittäjä ei ole kiinnittänyt huomiota. Usein yrittäjät haluavat mieluummin keskittyä varsinaiseen liiketoimintaansa ja luottavat kirjanpitäjän tuovan huomioitavat asiat taloudesta esille. (Aho 2019, 225–226)

Yrittäjän kannattaa joko itse opetella tulkitsemaan kirjanpidon raportteja tai ostaa raporttien tulkinta palveluna. Jotta yrittäjä pystyy hyödyntämään raportteja tuloksen parantamiseen, hänen tulee osata tulkita raportteja. Jos hän ei ole halukas tai ei ole aikaa paneutua tähän puoleen, kannattaa hänen maksaa siitä, että raportteja tulkitaan yrityksen hyödyksi. Ostetussa tulkinnassa dialogi tulkitsijan ja yrittäjän välillä on erittäin tärkeää. Jotta yritys saa tarvitsemansa tiedot tulkinnasta, täytyy tulkitsijan tietää yrityksen tarpeet hyvin. Ostopalvelu voi olla myös sitä, että yrittäjää opetetaan tulkitsemaan raporttejaan itse. (Aho 2019, 225–227.)

Raporttien tulkinnassa on tärkeää tuntea yrityksen toiminta kohtuullisen hyvin, jotta voidaan ymmärtää, millä toimilla vaikutetaan raporttien eri lukuihin. Eli ymmärretään, millä toimilla voidaan vaikuttaa mihinkin tuloslaskelman tai taseen lukuihin ja mihin suuntaan nämä muutokset yritystä vievät. Ilman tätä ymmärrystä tulkinnasta ei ole yritykselle tuloksen muutoksen kannalta hyötyä. Yritystoiminnan ymmärtäminen vaatii hyvää viestintää ja kommunikointia yrittäjän ja taloushallinnon asiantuntijan välillä. (Aho 2019, 229–230.)

Merkittävimpana sisäisen laskennan keinona, joilla voi vaikuttaa tulokseen, on ehkä budjetointi. Budjetilla asetetaan yritykselle tavoitteet, joihin tähdätä ja näiden tavoitteiden saavuttamista seurataan tilikauden aikana. Käytännössä budjet-

tiin ennustetaan tai tehdään arvio kuukausittaisista tuotoista ja kuluista. Tuottotavoite asetetaan sen mukaan, halutaanko pysyä nykyisellä tasolla vai halutaanko kasvaa ja tavoitella parempaa tulosta. Tulobudjetti on yleisin, josta lähdetään liikkeelle, mutta siitä voidaan laajentaa yrityksen tarpeiden mukaan tasebudjettiin ja kassavirtabudjettiin. (Aho 2019, 236–238.)

9 TYÖN TOTEUTUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Työn toteutus aloitettiin tutustumalla, miten raportointia voidaan käyttää yrityksen tuloksen parantamiseen ja seurantaan. Selvitettiin, mitä raporteista tarvitsee ymmärtää, jotta niitä voidaan käyttää yrityksen hyödyksi. Samalla kartoitettiin, millaisia riskejä yrittämisessä ja varsinkin yksinyrittämisessä piilee.

Varsinainen tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna 25.7.2021 kesällä. Haastattelijana toimi tämän opinnäytetyön tekijä, joka haastatteli työn toimeksiantajaa eli pirkanmaalaista sähköalan yrityksen toimitusjohtajaa. Haastattelurunko löytyy liitteestä 1. Haastattelu on litteroitu oleellisin osin 24.10.2021.

Haastattelusta kävi ilmi, että yrityksen koko historian aikana kirjanpidon raportointia ei ole käytetty tai osattu käyttää yrityksen menestyksen hyödyksi. Parhaimmat menestysvuodet ovat syntyneet lähinnä pitkien työpäivien ja -viikkojen ansiosta, eikä niinkään lukujen seuraamisen ansiosta. Haastattelussa yrittäjä myöntääkin, ettei jaksakaan oikein kiinnostua pitkien päivien päätteeksi raporteista ja niistä ei osata hakea järkevää tietoa. Lukujen seuranta on keskittynyt kuukausittaisen myyntilaskutusmäärän seurantaan, pankkitilin saldoon ja tilinpäätöksen pikaiseen vilkaisuun allekirjoittamisen yhteydessä. Tappiolliset vuodet ovat lähteneet liikkeelle loppuun palamisen myötä, kun ei ole enää jaksanut tehdä samanlaista työmäärää kuin ennen. Kirjalliset työt eivät ole koko yritystoiminnan aikana olleet yrittäjälle mieleisiä. Suurimpina ongelmia haastattelussa nousee esiin yrittäjän jaksaminen ja myyntilaskutuksen perässä laahaaminen. (Laitinen 2021)

Yksinyrittämisen hyvinä puolina yrittäjä nostaa sen, ettei tarvitse kantaa huolta työntekijöiden työtuntien täyttymisestä, ylityötunneista ja töiden riittämisestä työntekijöille. Itse yrittäjälle ilta- ja viikonloppuajat ovat saman hintaisia, kun taas työntekijälle niistä tarvitsisi maksaa enemmän. Yksin hän pystyy myös pyörittämään yrityksen toimintaa pienempien keikkojenkin voimalla, kun monen hengen yritys ei pelkkien pienten keikkojen varassa pyöri. Työn vähyydestä yritys ei ole kärsinyt koko toimintansa aikana. Pikemminkin töitä on ollut niin paljon kuin vain jaksaisi tehdä. Hyvänä puolena hän näkee myös sen, että voi tehdä nopeita päätöksiä

yrittäjien toiminnan suhteen. Isommissa yrityksissä päätöksenteko on aina kankeampaa. Huonona puolena toimitusjohtaja näki yrittäjien sosiaaliturvan heikkenemisen yrittäjyyden myötä. Hän kokee luopuneensa ihmisarvosta yrittäjyyden myötä. Monessa asiassa yrittäjä on huonommassa asemassa palkansaajaan nähden. Suurena riskinä yrittäjä näkee myös sen, että yrityksen ainoana työvoimana yrityksen toiminta loppuu kokonaan, jos hänelle sattuu jotain. (Laitinen 2021)

Tulevaisuudelta toimitusjohtaja toivoo, että voisi tehdä enemmän tarvikemyyntiä, kuten ottamalla valikoimaan kotiautomaation ja ilmalämpöpumput. Tämä sen takia, että sillä saa paremman tuloksen pienemmällä fyysisellä työpanoksella. Kotiautomaatiota jossain välissä jo myytiinkin, mutta siihen tuli pieniä muutoksia, jolloin se jäi taka-alalle. Raportoinnin suhteen toimitusjohtaja toivoo, että kirjanpitäjän kanssa olisi palaverreja, joissa yhdessä katsottaisiin, missä yrityksen talous on nyt menossa. Vähän opastusta ja aukaisua siitä, mitä raportti on oikein syönyt ja mitä se tarkoittaa yrityksen toiminnassa. Varsinaiselta suunnitelmalta yrittäjä toivoo realismia, kannustavaa tukea ja ettei häntä jätetä yksin paperilapun kanssa, vaan autetaan suunnitelman toteuttamisessa. (Laitinen 2021)

Haastattelun vastausten perusteella on tehty yritykselle talouden suunnanmuutossuunnitelma, jossa on huomioitu yrityksen pienet resurssit ja yrittäjien jaksaminen. Suunnitelmassa on keskitytty käytännönläheisiin muutoksiin, ja muutosehdotukset on esitetty yrityksen toiminnan jatkumisen kannalta olennaisessa järjestyksessä. Suunnitelmassa suositellaan yrittäjälle ammattilaista avuksi varsinaisten raporttien tulkintaan ja niiden hyödyntämiseen liiketoiminnan kehittämiseksi. Taloushallinnon teoriaan perehtymistä ei nähty merkittäväksi avuksi tässä vaiheessa. Yrittäjien toivomuksen mukaisesti yrittäjää ei jätetä suunnitelman kanssa yksin, vaan tämän tutkimuksen tekijä auttaa suunnitelman toteuttamisessa. Suunnitelma löytyy liitteestä 2.

Toimeksiantaja pirkanmaalainen sähköalan yritys ei ole juurikaan koko toimintansa aikana seurannut kirjanpidon tuottamia raportteja. Tässä tilanteesta raporttisisältöisestä suunnitelmasta ei olisi mielestäni ollut hyötyä toimeksiantajalle. Raporttien lukeminen ja tulkinta yrityksen toiminnan muutokseksi vaatii aikaa ja

osaamista, jotta siitä saadaan hyödyllistä tietoa irti. Tästä johtuen yritykselle tehty suunnitelma ja tämä lopputyö muutti suuntaansa matkan varrella.

Tämän lopputyön teoriaosuus käsittelee pääasiassa raportointiin ja raporttien tulkintaan liittyviä asioita, jotka ovat tärkeitä oppia seuraamaan ja tulkitsemaan yrityksen kannalta järkevien taloudellisten päätösten tekemiseksi. Haastattelussa kävi kuitenkin ilmi, että yrittäjän oppimishalusta huolimatta aikaa ja osaamista ei raporteille löydy. Tästä näkökulmasta suunnitelmaankin on suositeltu talouden asiantuntijan osaamisen hyödyntämistä raportin tulkinnan hyödyntämiseksi. Tässä vaiheessa ei kannata tuhlaa yrittäjän vähäisiä voimavaroja raportoinnin tulkinnan opiskeluun.

Toimeksiantajan toiveena on saada yrityksen toiminta takaisin voitolliseksi. Tavoitteen toteuttamisessa on kuitenkin huomioitava yrityksen resurssit ja yrittäjän hyvinvointi. Suunnitelmassa nostettiin tärkeimmäksi asiaksi myyntilaskutuksen tasaisuus, jotta yrityksen maksuvelvoitteet olisivat helpompi hoitaa pois. Tulojen tasaisuus toisi tullessaan myös menojen tasaisuuden. Suunnitelman ensimmäiset toimet ovat suoraan talouteen vaikuttavia, mutta joukossa on paljon asioita, jotka vaikuttavat ajankäyttöön ja jotka voisivat tuoda yrittäjälle lisää jaksamista. Lomien pitäminen on jaksamisen kannalta myös iso asia. Kun lomat suunnitellaan hyvin etukäteen, voidaan varautua loman yritykselle tuomaan tulojen poisjäämiseen.

Sisäisen laskennan toimista, kuten budjetista, on yritykselle enemmän hyötyä, vasta, kun muut suunnitelmassa esitetyt asiat on saatu kuntoon. Budjetista on myös enemmän hyötyä, kun sen seuraamisessa käytetään apuna talouden asiantuntijaa. Mutta ennen budjettia kannattaa olla hallussa perusraporttien tulkinta, budjetti on kuitenkin tuloslaskelman tyylinen raportti itsessään. Jos ei tietoja saa irti perusraportista, niin budjetista ei myöskään irtoa sitä apua, mitä sillä yleensä haetaan.

10 POHDINTA

Itse opinnäytetyön ja tutkimuksen tekeminen ei ole sujunut mitenkään mallikkaasti. Aikataulut ovat muuttuneet useaan kertaan. Syitä tähän on monta. Ensimmäisenä vaikutti uudessa työpaikassa ja työtehtävissä aloittaminen. Olen koko opinnäytetyöskentelyn ajan ollut sataprosenttisesti töissä. Alkuun varsinkin uuden oppiminen vei voimat, eikä tälle työskentelylle jäänyt voimia eikä aikaa. Uuden työn lisäksi tuli mukaan paljon erilaisia terveydellisiä haasteita, jotka siirsivät jälleen opinnäytetyön tekemistä. Toimeksiantaja on onneksi ollut kärsivällinen ja aihe yritykselle edelleen relevantti. Työskentely toimeksiantajayrityksen kanssa jatkuu tämän opinnäytetyön päätyttyä. Autan tekemäni suunnitelman toteuttamisessa, jotta yrittäjä ei jää yksin pelkän paperin kanssa, vaan saataisiin talouden suunnanmuutos oikeasti aikaan.

Tavallaan on harmillista, kun tutkimus ei pääse seuramaan suunnitelman toteutuksen tuloksia. Ehkä se voisi olla jatkoaihe tutkimukselle. Toinen voisi olla, että tutkittaisiin sellaisen yrityksen talouden suunnanmuutosta, jossa on raportin tulokintataittoa ja seurantaa, mutta ovatko senkaltaiset yritykset alun perinkään joutuneet tappiokierteeseen. Sitä sietää pohtia. Yksi kiinnostava aihe olisi myös miettiä yksin suorittavalla toimialalla yrittävien yrittäjien kirjallisten töiden helpottamista. Kuinka kirjallisista töistä saisi mahdollisimman helppoa ja nopeaa, jotta aikaa olisi enemmän antaa yrityksen ydinliiketoiminnan piiriin.

Opinnäytetyöstä olisi tullut varmasti mielenkiintoisempi, jos työhän olisi saatu vielä lukuja seurattavaksi, mutta toimeksiantaja ei halunnut lukuja aukaistavan tällaiseen julkiseen työhön. Samasta syystä yritys on halunnut toimia nimettömänä. Työssä tulee esille yrittäjää koitelleita haasteita, jotka tukevat myös tätä nimettömyys päätöstä. Kiitollinen olen siitä, että olen kuitenkin saanut antaa käytökelpoisen tuotoksen yrityksen toiminnan suunnanmuutokseen ja saan olla mukana sen toteuttamisessa. Vaikka opinnäytetyön prosessi on ollut pitkä, on se antanut tekijälleen paljon oppia.

LÄHTEET

Aho, A. 2019. Kirjanpitäjästä konsultiksi pääkirja. Helsinki: Alma Talent Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ilmonen, I., Kallio, J., Koskinen, J. & Rajamäki, M. 2016. Johda riskejä: käytännön opas yrityksen riskienhallintaan. Toinen laitos. Helsinki: Finva.

Kaarlejärvi, S. & Salminen, T. 2018. Älykäs taloushallinto: automaation aika. Helsinki: Alma Talent Oy.

Laitinen, M. toimitusjohtaja. 2021. Haastattelu 25.07.2021. Haastattelija Laitinen, S. Litteroitu. Ylöjärven kaupunki.

Laitinen, T. & Laitinen, E. 2014. Yrityksen maksukyky: arviointi ja ennakointi. Helsinki: KHT-Media Oy.

Niskavaara, E. 2018. Yritystaloutta esimiehille. 3. uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Siikavuo, J. 2016. Talous haltuun pk-yrityksissä. 1. painos. Helsinki: Helsingin seudun kauppakamari / Helsingin Kamari Oy.

Suomala, P., Manninen, O. & Lyly-Yrjänäinen, J. 2018. Laskentatoimi johtamisen tukena. 1.–2. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Tomperi, S. 2018. Taloushallinto: Toiminnan kannattavuus. 12. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun runko

TAMK Liiketalous	Teemahaastattelu	1 (1)
Susanna Laitinen	10.12.2021	
Teemahaastattelu		
Kirjanpidon raporttien hyödyntäminen yrityksen tuloksen tekoon		
Aika	25.07.2021	
Paikka	Yrityksen toimitilat	
Haastateltava	Pirkanmaalaisen sähköalan yrityksen toimitusjohtaja	
Haastattelija	Susanna Laitinen	
Yrityksen historia		
	Toiminnallinen	
	Taloudellinen	
	Raportti seuramallinen	
Yksin yrittämisen haasteet		
	Hyvät puolet	
	Huonot puolet	
Nykytilanne		
	Taloudellinen	
	Toiminta kyky	
	Raporttien seuranta	
Raporttien tulkinta		
	Tuloslaskelma	
	Tase	
Tulevaisuus		
	Näkemykset	
	Muutokset	
	Raportit	
Tuen tarve		
	Tulkinta	
	Keskustelu	

Liite 2. Yrityksen talouden suunnanmuutossuunnitelma

TAMK Liiketalous

Yrityksen talouden suunnanmuutossuunnitelma 1 (4)

Susanna Laitinen

10.12.2021

Yrityksen talouden suunnanmuutossuunnitelma

Lähtökohdat

Yrityksen tulos on ollut useamman vuoden tappiollinen. Lisäksi yrittäjä itse on kärsinyt uupumuksesta, mikä vaikuttaa toiminnan resursseihin. Tuloslaskelmaa ja tasetta ei ole juuri seurattu, vaan seuranta on kohdistunut myyntilaskujen ja pankkitilin seuraamiseen. Yrittäjältä löytyy halua oppia tuloslaskelman ja taseen sisällöstä enemmän. Toiveena on saada tukea tähän nykyiseltä kirjanpitäjältä. Toive olisi saada käännettyä tulos taas voitolliseksi.

Erityisesti huomioitavat asiat

Ensimmäinen lähtökohta on yrittäjän jaksaminen, koska jos hän ei jaksa, mikään ei toimi yrityksessä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että liian montaa asiaa ei voida toteuttaa samaan aikaan. Toisin sanoen yrityksen resurssit on huomioitava. Täytyy keskittyä yhteen asiaan kerrallaan ja miettiä oikeat ajankohdat asioiden hoitamiseen. Lisäksi on tarkasteltava, millaista apua yrittäjälle olisi saatavilla laskutukseen, työn suunnitteluun, talouden seuraamiseen ja kirjallisten töiden helpottamiseksi.

Riskien hallintaan yksinyrittäjällä on myös pienet resurssit, joten tämä määrittää paljon sitä, mihin riskeihin varaudutaan ja mihin laitetaan resursseja. Yksinyrittäjälle voisi olla hyödyksi kartoittaa riskejä systemaattisesti, jotta voisi keskittää voimavarat oikeisiin asioihin. Yritysten kannalta on olemassa negatiivisia ja positiivisia riskejä. Negatiivisten riskien hallinnalla tarkoitetaan suojautumista ikäviltä tapahtumilta ja niitä seuraavilta vaikutuksilta. Positiiviset riskit taas ovat mahdollisuuksia laajentaa toimintaa ja saada liiketoiminnan lisäystä. (Ilmonen, Kallio, Koskinen, & Rajamäki, 2016, 10, 13, 16 ja 18.)

Muutosehdotukset

- Myyntilaskutuksen sujuvoittaminen ja tasaisuus
- kulujen kartoitus ja tarpeellisuus
- työpäivien ja kulkusuuntien suunnitelmallisuus / kalenterointi
- kirjallisten töiden prosessien parantaminen / helpottaminen
- raporttien tulkin opettelu ja talouden seuraaminen
- työvuoden suunnittelu lomat suunniteltu jo vuoden alusta
- budjetointi ja toteuman seuranta.

Myyntilaskutus

Tukkuostojen kohdenumerointi, jotta ostot tulisivat suoraan työkohteiden laskuille. Työtuntien, matkan ja käytettyjen tarvikkeiden kirjaaminen myyntilaskulle työkohteen pihassa, ennen eteenpäin lähtemistä. Myyntilaskujen lähettäminen, joko joka viikon perjantaina työpäivän lopuksi tai joka viikon maanantaiaamuna työviikon aluksi. Kuitenkin niin, että viikon aikana tehdyt työt laskutettaisiin kuluviikon lopussa tai seuraavan alussa. Laskutus olisi tasaista ja jatkuvaa. Näin ollen tulot olisivat tasaisia ja yrityksen kuluista olisi helpompi suoriutua. Pankkitilin balanssi olisi tasaisempaa.

Tulorahoitus syntyy yrityksen myyntituloista eli yrityksen tuottaman tai välittämän tuotteen tai palvelun myynnistä. Kannattavassa yritystoiminnassa tulorahoitusta tulee riittävästi kattamaan yrityksen kustannukset. Tulorahoituksen tulee kattaa ostovelat, palkat, vuokrat jne. Näiden lisäksi tulorahoituksen tulee kattaa mahdollisten lainojen lyhennykset, korkokulut ja muut rahoituskulut. Tulorahoituksen ollessa kunnossa yritys pystyy kattamaan niin muuttuvat, kuin kiinteät kustannukset. Kannattava yrityksestä tulee, kun tulorahoituksesta jää vielä rahaa jäljelle kustannusten jälkeen. Yritys tuottaa voittoa, kun tulorahoitusta jää kustannusten jälkeen yritykselle. (Tomperi 2018, 84–92.)

Yrityksen kulujen kartoitus

Kirjanpidon raportointia hyväksikäyttäen voidaan kartoittaa yrityksen kulut kululajeittain. Kartoituksen jälkeen lajitellaan kulut tärkeysjärjestykseen ja erotellaan mitkä kulut ovat välttämättömiä yritystoiminnan kannalta. Välttämättömyistäkin kuluista kannattaa selvittää, onko olemassa mahdollisia säästökohteita. Muista yrityksen kuluista on mietittävä, tuottaako kulu riittävästi yritykselle hyötyä ja onko kulu sillä perusteltavissa jatkossakin, vai kannattaako siitä luopua.

Työpäivien suunnittelu

Työpäivien suunnittelu siten, että on yksi työkohte per päivä, jos työkohteessa ei riitä töitä koko päiväksi mahdollinen toinen kohde samalla suunnalla. Valmistautuminen kohteessa tarvittaviin tarvikkeisiin, jotta välttyttäisiin turhilta tukkukäynneltä. Työkohteiden kalenteriin merkitseminen ja kalenterin seuraaminen uusissa töissä sovittaessa. Työajan arviointiin riittävästi liikkumaa, jotta aikataulut pitäisivät paikkaansa. Uskallusta sanoa tarvittaessa toille ei, jos kalenterista ei löydy työille tilaa tai sopia työ pidemmän ajan päähän. Toinen vaihtoehto on jättää kalenteriin hätäkeikkapäivä. Työsuunnittelulla pystytään vaikuttamaan ainakin polttoainekuluihin. Työsuunnittelulla pystytään vaikuttamaan myös yrittäjän jaksamiseen.

Kirjallisten töiden prosessit

Myyntilaskuosiossa on jo mainittu prosessin paramuskeinoja myyntilaskutuksen osalta. Myyntilasku-/ostolaskuohjelmisto kannattaa olla sellainen, jonka voi integroida toimimaan kirjanpidon ohjelmiston kanssa. Näin ollen kirjanpitoon ei tarvitse erikseen toimittaa kirjanpitomateriaalia, vaan ne siirtyvät automaattisesti myyntilaskua tehdessä tai verkkolaskun tullessa laskutusohjelmaan. Pankkikorttikuittien osalta on olemassa appeja eli mobiilisovelluksia, joilla voi ottaa kuitista suoraan kuvan ja lähettää se suoraan kirjanpitoon. Päiväraha-/matkalaskun pystyy tekemään myös appilla, joten sen voisi aina tehdä heti, kun työpäivän illalla lopettaa.

Raporttien tulkinta

Raporttien tulkinna yrittäjän kannattaa pyytää ja tukeutua talouden ammattilaisen apuun ja sopia mahdollisesti säännölliset tapaamiset, jolloin keskitytään yrityksen taloudelliseen tilanteeseen ja raporttien tuottaman tiedon läpikäymiseen. Tällöin yrittäjän ei tarvitse normaalityöpäivinänsä liikaa keskittyä talouteen, vaan resurssit voidaan keskittää oman ydinliiketoiminnan pyörittämiseen. Taloudelle olisi oma aikansa ja asiantuntija apuna. Talouteen tulisi uudenlainen käsitys ja raportteja pystyttäisiin paremmin hyödyntämään liiketoiminnan parantamiseksi.

Ensimmäisinä toimina tulee selvittää tietävätkö ja osaavatko yrittäjät tulkita ja lukea tuloslaskelmaa ja tasetta. Ymmärtävätkö he, miten liiketoiminnan toimet vaikuttavat tuloslaskemalla ja taseella. Tätä asiaa olisi hyvä selvittää taloushallinnon ammattilaisen puolelta, jotta yrittäjä oikeasti voisi hyödyntää tuotettuja raportteja liiketoimintansa parantamiseen. Vaikka yrittäjä osaisi lukea tuloslaskelmaa, tasetta ja olisi toiminut yrittäjänä vuosia, voi taloushallinnon asiantuntija nähdä raporteilta sellaisia asioita, joihin yrittäjä ei ole kiinnittänyt huomiota. Monesti yrittäjät haluavat enemmän keskittyä varsinaiseen liiketoimintaansa ja luottavat kirjanpitäjän tuovan huomioitavat asiat taloudesta esille. (Aho 2019, 225–226)

Yrittäjän kannattaa joko itse opetella tulkitsemaan kirjanpidon raportteja tai ostaa raporttien tulkinta palveluna. Jotta yrittäjä pystyy hyödyntämään raportteja tuloksen parantamiseen, hänen tulee osata tulkita raportteja. Jos hän ei ole halukas tai ei ole aikaa paneutua tähän puoleen, kannattaa hänen maksaa siitä, että raportteja tulkitaan yrityksen hyödyksi. Ostetussa tulkinmassa dialogi tulkitsijan ja yrittäjän välillä on erittäin tärkeää. Jotta yritys saa tarvitsemansa tiedot tulkinmassa, täytyy tulkitsijan tietää yrityksen tarpeet hyvin. Ostopalvelu voi olla myös sitä, että yrittäjää opetetaan tulkitsemaan raporttejaan itse. (Aho 2019, 225–227.)

Työvuoden suunnittelu

Yrityksen tärkeimpänä resurssina yrittäjä tarvitsee lomaa, jotta jaksaa tehdä töitä ja yritystoiminta pyörii. Yrittäjän loma-aikana yritykseen ei tule tuloja, joten tähän tulisi varautua etukäteen. Kun loman ajankohdat suunnitellaan etukäteen, on yrityksessä helpompi varautua taloudellisesti tilanteeseen. Samoin yrittäjän tulee paremmin pidettyä jaksamisen kannalta tärkeät vapaansa. Kuukauden yhtäjaksoinen loma voi olla vaikea taloudellisesti järjestää yrityksen nykytilassa, mutta kaksi kahden viikon lomaa ja yksi yhden viikon loma on varmasti hyvällä suunnittelulla mahdollista saada järjestymään.

Budjetointi

Budjetti on helpoimpia sisäisenlaskennan työkaluja, joita voi käyttää yrityksen tuottavuuden parantamiseen. Tulosbudjetti on yleisin budjetti, jota yritykset tekevät tai ostavat palveluna. Suosittelemme ostopalvelua teetetystä. Tulosbudjetti tehdään yleensä koko tilikaudeksi ja paras hyöty siitä saadaan, kun budjetin toteutumista seurataan tilikauden edetessä. Budjetin seuranta suosittelemme raporttien tulkinmassa yhteydessä. Budjetin teossa on hyvä huomioida yrittäjän loma-ajat, jolloin yrityksen talous ei romutu näinä ajankohtina. (Tomperi 2018, 96–97.)

Budjetilla asetetaan yritykselle tavoitteet, joihin tähdätä, ja näiden tavoitteiden saavuttamista seurataan tilikauden aikana. Käytännössä budjettiin ennustetaan tai tehdään arvio kuukausittaisista tuotoista ja kuluista. Tuottotavoite asetetaan sen mukaan, halutaanko pysyä nykyisellä tasolla vai halutaanko kasvaa ja tehdä kovempaa tulosta. (Aho 2019, 236–238.)

Lähteet

TAMK Liiketalous

Yrityksen talouden suunnanmuutossuunnitelma 4 (4)

Susanna Laitinen

10.12.2021

Aho, A. 2019. Kirjanpitäjistä konsultiksi pääkirja. Helsinki: Alma Talent Oy.

Ilmonen, I., Kallio, J., Koskinen, J. & Rajamäki, M. 2016. Johda riskejä: käytännön opas yrityksen riskienhallintaan. Toinen laitos. Helsinki: Finva.

Tomperi, S. 2018. Taloushallinto: Toiminnan kannattavuus. 12. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
